

Asia: VN/33762/2023

Arviointimuistio terveydensuojelulainsäädännön kokonaisuudistusta varten

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä arviointimuistiosta

-

Luku 1 - Taustaa kokonaisuudistuksesta

-

Luku 2 - Nykytilan kuvaus

-

Yleistä

Terveydensuojelulain uudistus nähdään tarpeellisena ja luonnoksessa esitetyt linjaukset onnistuneina. Hallintorakenteen uudistus neliportaisesta kolmiportaiseksi ennalta arvioiden selkeyttää ja nopeuttaa tiedonsaantia kunnalliselle terveydensuojeluviranomaiselle. Muodostuvan Lupa- ja valvontaviraston (LVV) rooli erilaisissa häiriötilanteissa odotetaan olevan kuntien valvontaa tukevaa ja valtakunnallisesti linjaavaa aiempaa reaktiivisemmin.

Luku 1 - Yleiset säännökset

-

Luku 2 - Viranomaiset ja niiden tehtävät

Etenkin talousvesivalvonnassa tulee suunnitelmien yhteensovittamisen lisäksi huolehtia, että eri viranomaisten välistä vastuunjakoa selkeytetään (vesihuoltolaki / terveydensuojelulaki). Nykyisellään päällekkäistä valvontaa on jonkin verran ja viranomaisten välisen yhteistyön määrä on ollut vaihtelevaa.

Valmistelumuistiossa ei ole otettu kantaa terveydensuojeluviranomaisen ja alkoholilain yhtymäpintoihin. Nykyisellään alkoholilaissa 1102/2017 § 44 mom. 2 ja 3 on viitattu

terveydensuojeluviranomaisen ilmoitusmenettelyyn ja terveydensuojeluviranomaisen toteamaan terveyshaittaan luvan kieltämisen perusteena. Terveyshaittojen osoittaminen ja selvittäminen voi muodostua terveydensuojeluviranomaiselle kohtuuttomiksi, ja olisikin syytä ohjata selvitykset toiminnanharjoittajan vastuulle (esim. melumittaukset ulkopuoliselta toimijalta), joiden perusteella tarvittaessa viranomainen voi arvioida haittaa.

Luku 4 - Ilmoituksenvarainen toiminta

Mikäli valvonta on jatkossa entistä enemmän riskiperusteista, tulisi tällöin luoda kuluttajille matalan kynnyksen ilmoituskanava esim. nykyistä Ilppa-palvelua kehittämällä, mitä kautta voi ilmoittaa havaitsemastaan haitasta tai epäkohdasta kunnalliselle viranomaiselle. Nykyisellään terveydensuojeluviranomaiselle tulee ilmoituksia kohteissa havaituista puutteista ja haitoista vain vähän.

Mikäli perusmaksuvelvollisuus ulotetaan koskemaan jokaista perusmaksuvelvollista toimintaa riippumatta siitä, ovatko toiminnot samassa rakennuksessa tai käyttävätkö ne samoja tiloja tulisi säätää riittävän tarkasti siitä, mikä luetaan oheistoiminnaksi ja mistä peritään perusmaksu (koulu/esikoulu tai päiväkotia/esikoulu tai hotelli/sauna jne).

1) Majoitustoimintaan tarkoitettavat tilat

Majoitushuoneistojen osalta kaivataan valvontatyöhön selkeyttä ja ilmoituskynnyksen nostoa. Airbnb-toiminnan valvontaa tulisi yksittäisten huoneistojen kohdalla tehdä korkeintaan valitusten ja tästä seuraavan riskinarvion myötä. Yhtenäiset sääntely- ja valvontakäytännöt valvonta-alueiden välillä nähdään tarpeellisuutena tasapuolisuuteen pyrittäessä, esimerkiksi sen suhteen pitäisikö toiminnan laajuus (paljon yksittäisiä kohteita lyhytaikaisessa vuokrauksessa) huomioida riskinarviossa. Luonnostekstissä kohtalaisen ja vähäisen riskin kohteet eivät ole kaikilta osin yksiselitteiset; kohtalaiseen riskiin on lueteltu aamiaismajoitukset ja vähäiseen riskiin majoitus kalustetussa huoneistossa tai yksittäisessä mökissä.

3) Päiväkodit, lasten ja nuorten kokoontumispaikat sekä oppilaitokset

Esiopetus on nykyisellään ohjeistettu erottelemaan kohdetyyppinä perusopetuksen kohteista omiksi toiminnoikseen, jotka tarkastetaan erikseen. Nykyisellään esiopetustoiminnan erottelu omaksi toiminnakseen ei ole tarkoituksenmukaista, sillä suurimmassa osassa toimipaikkoja esiopetus järjestetään osana perusopetuksen (0.-6. luokka) tai varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

5) Solariumpalvelu, ihoa rikkova toiminta ja erityistä hygieniaa edellyttävä kauneushoitola

Solariumit tulisi luokitella vähäisen riskin kohteiksi. Hygienian kannalta solariumkohteiden riskit ovat vähäisiä ja käytännössä solariumin kautta tarttuvien infektioiden leviämisen riski on erittäin pieni, joten tarkastusten säilyttäminen kohtalaisen riskin kohteina käytännössä pelkästään säteilylain

tarkastusvastuun säilyttämisen perusteella ei ole tarkoituksenmukaista. Terveysensuojeluviranomainen ei toimi kohteissa säteilylakia valvovana viranomaisena, ja tarkastukset vievät yksiköiden valvontaresursseja.

Lainsäädännössä on syytä tarkentaa, pitäisikö terveydenhoitoalan toimijat (terveydenhuollon ammattihenkilöt) rajata ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle, vaikka he harjoittaisivatkin sivutoimisesti kauneudenhoitoa. Selventämistä kaivataan mm. siihen, miten rajataan, onko esim. akupunktio terveydenhoitoalan toimintaa vai kauneudenhoitoa. Osa toimijoista on sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilörekisterissä ja osa ei.

Erilaisten "kiertävien" kauneudenhoitajien, joilla ei ole pysyviä toimitiloja, valvontaan kaivattaisiin tarkentamista.

Luku 5 - Talousvesi ja lämmin käyttövesi

-

Luku 6 - Jätteet ja jätevedet

Näiden osa-alueiden poistamista terveydensuojelulaista tulisi harkita. Jätteistä on oma erillislainsäädäntönsä, ja usein jätteitä koskeva sääntely on osana esim. ympäristöluvalla ohjattua toimintaa, jonka valvonta ei kuulu terveydensuojeluviranomaiselle. Erityisesti jätevesistä annettavien erilaisten lausuntojen (viemärivapautukset) antamisesta aiheutuu runsaasti byrokraattista työtä, jonka hoitaminen on mahdollista ympäristönsuojelun näistä asioista vastaavien virkavastuulla. Mikäli jätteistä tai jätevesistä kuitenkin aiheutuu terveysriskejä tai -haittoja, tulisi olla terveydensuojelulain yleissääöksillä mahdollista antaa yksittäisiä määräyksiä, ellei erityislainsäädännöstä löydy toimivaltuuksia tähän (vrt. öljysäiliöiden vuotamisesta aiheutuva haitta asumiselle).

Kuolleet eläimet (24§)

Sääntely tulisi sisällyttää eläintauteja, eläimistä saatavia sivutuotteita, tai jätteitä koskevaan lainsäädäntöön. Kuten jätehuollon osalta, myös näiden osalta tulisi olla mahdollisuus terveydensuojelun yleissäännösten nojalla antaa tarvittaessa määräyksiä, mutta lähtökohtaisesti sääntely tulisi sisällyttää näistä toiminnoista annettuun erityissääntelyyn.

Lain 25 § - Suurten yleisötilaisuuksien jätehuollosta lakiehdotuksessa pohditaan tulisiko yleisötilaisuuksiin soveltaa terveydensuojelulain ilmoitusvelvollisuutta.

Lain valmistelussa tulisi huomioida byrokration keventäminen ja erillisen 13 §:n mukaisen ilmoituksen sijaan tapahtuman järjestäjän olisi tehtävä esim. selvitys tapahtuman hygieenisistä järjestelyistä (talousvesi, saniteettitilat, jätehuolto jne.) ja omavalvonnasta. Selvityksen voisi toimittaa osana elintarvikelain mukaista ilmoitusta tai alkoholilain mukaista hakemusta riippuen

mitä tapahtumassa on tarjolla tai toimittaa liitteeksi ympäristösuojelulain mukaiseen meluilmoitukseen. Tämä osaltaan vähentäisi valvonnan päällekkäisyyttä.

Luku 7 - Asunnon ja muun oleskelutilan sekä yleisten alueiden terveydelliset vaatimukset

Rakentamislain suhdetta asumisterveyden valvontaan tulisi selventää. Tulisi ottaa kantaa siihen, voidaanko antaa asumisterveysasetuksen mukaisia määräyksiä asumiskäytössä olevaan tilaan, jolla ei ole asianmukaista rakentamislupaa tai jonka käyttötarkoitus ei vastaa rakennuslain nojalla määritettyä (vrt. ilmoituksenvaraiset kohteet).

Loma- ja vapaa-ajan asuntoja koskevia vaatimuksia asumisterveydelle sekä niiden valvontaa tulisi selkeyttää lainsäädännössä.

Lain 29 § – Uimaveden säännöllinen valvonta

Yleinen säädös uimarantojen varustelusta (esim. käymälät, käsien puhdistusmahdollisuus) olisi hyvä asia. Mikäli lakiin sisällytetään mahdollisuus luopua pienten uimarantojen tarkastuksista kokonaan, tulee säätää tarkemmin myös niistä riskienarvioinnin kriteereistä, minkä perusteella tarkastuksista voidaan luopua tai tarkastuksia tulisi vastaavasti tehdä. Myös pienillä uimarannoilla voi esiintyä veden laatua koskevia riskejä, mikrobeja, sinilevää ja hygieniariskejä, joille käyttäjät voivat altistua. Kokemuksen mukaan ylläpitäjät toteuttavat pienillä rannoilla huoltotoimenpiteitä heikommin kuin suurten yleisten rantojen ylläpitäjät.

Mikäli uimarannan toiminnanharjoittaja olisi terveydensuojeluviranomaisen sijaan vastuussa näytteiden otosta ja analysoinnista, saattaisi tämä aiheuttaa lisää valvontataakkaa terveydensuojeluviranomaisille, sillä näytteiden oton toteutumista jouduttaisiin seurata ja valvoa nykyistä enemmän. Jo nykyisellään laboratorio/ulkopuolinen asiantuntija ottaa näytteet, toiminnanharjoittaja vastaa kustannuksista ja näytteenotot on mm. kilpailutettu keskitetysti. Terveydensuojeluviranomainen huolehtii seurantakalenterin ja uimarantaluettelon laatimisesta.

Mikrobit ja vahinkoeläimet (31§)

Tässä ei tulisi viitata terveydensuojelujärjestykseen, koska niitä ei välttämättä ole laadittu.

Luku 9 - Hautausmaat ja hautaaminen

Hautausmaiden ja hautaamisen valvonta tulisi poistaa terveydensuojelulaista, sillä se on irrallinen aihekokonaisuus, jonka säätelystä on hautaustoimilaki ja kuolemansyyn selvittelystä annettu laki ja se liittyy läheisesti myös terveydenhoitoon, jossa luontevasti esimerkiksi tartuntatauteihin liittyvä tilannetieto ja riskit ovat tiedossa. Terveydensuojeluviranomaiselle hautapaikkojen siirtoja tai vainajien siirtoja ulkomaille koskevia asiakirjapyyntöjä tulee hyvin harvoin, jolloin niihin käytettävä aika muodostuu kohtuuttomaksi ja osaaminen on erittäin ohutta. Mikäli näistä asioista on jatkossa tarve säädellä terveydensuojelulaissa, tulisi tämä erikoisala keskittää uudelle lupaviranomaiselle (LVV).

Lain tavoitteena olevaa hautausmaiden valvontaa ei käytännössä terveydensuojeluviranomainen ole tehnyt, ja sen tarpeellisuuskin voidaan asettaa kyseenalaiseksi; hautausmaiden sijoitteluun liittyvät riskit pohjavedelle/raakavedelle sisältyvät ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiseen säätelyyn.

Tekniset seikat hautausyvyksistä ja hautapaikkojen käyttöaika rajoituksista tai ruumiiden säilytysajoista ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden säätely tulisi olla esim. hautaustoimilaissa, käytännössä terveydensuojeluviranomaisen näihin ei tarvitse puuttua.

Ruumiin kansainvälistä kuljettamista varten annettavan todistuksen (ruumiinkuljetuslupa / "laissez-passer") myöntäminen tulisi olla terveystarkastuksen (terveydenhuoltolaki) vastuulla. Asetus ruumiiden kuljettamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta 13/1989 on vanhentunut, ja toimivaltainen viranomainen (§2 "kuolinpaikan terveystarkastuksen määräämä terveystarkastaja") olisi syytä päivittää.

Luku 10 - Tiedonhankinta, tarkastus ja valvonta

Lain 44 § Tiedonsaantioikeus

Valvontatietojen saatavuuden varmistamiseksi tulisi laissa olla tiedonsaantioikeus vesilaitosten tuloksiin myös suoraan talousvesitutkimuksia tekevältä laboratoriolta. Nykyisellään laboratorio on saattanut vaatia vesilaitoksilta erillistä valtuutusta omavalvontanäytteiden tietojen luovuttamiseen viranomaiselle.

Luku 11 - Tutkimuslaboratoriot ja maksut

Ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttäminen terveydensuojeluvalvonnassa

Meluasiantuntijat tulee lisätä pätevyysjärjestelmän piiriin. Viranhaltijoiden melumittausasiantuntemus ja käytettävissä oleva mittauskalusto vaihtelee suuresti, ja mittauksia saattaa tulla viranomaisen tehtäväksi hyvin harvoin. Lainsäädäntöä tulisi kehittää siten, että meluhaittojen selvittämiseen voitaisiin käyttää meluasiantuntijaa samaan tapaan kuin kosteus- ja mikrobivaurioiden selvittämiseen jo alkuvaiheessa ilman viranomaisen suorittamaa omaa mittauksia.

Luku 12 - Kiellot ja määräykset

-

Luku 13 - Pakkokeinot ja seuraamukset

Seuraamusmaksun lisääminen terveydensuojelulakiin yhdenmukaistaa lainsäädäntöä elintarvikelainsäädännön kanssa.

Luku 14 - Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

-

Luku 15 - Erinaisia säännöksiä

Varallaolo

Varallaolon osalta tulisi selvittää vaihtoehtoa, että kuntien tai yhteistoiminta-alueiden sijaan varallaolo keskitettäisiin LVV:lle, joka tarvittaessa voisi antaa ohjeistusta toimijalle (esim. vesilaitosten keittokehotuksia koskien) ja tarvittaessa voisi hälyttää kunnan terveysuojeluviranomaisen hoitamaan häiriötilannetta.

Tietojärjestelmät

VATI-tietojärjestelmän kehittäminen

VATI-järjestelmän uudistaminen arkistointijärjestelmäksi on ehdottoman kannatettava ehdotus, jota on syytä viedä eteenpäin. Tämänhetkinen tilanne, jossa tarkastaja vie asiakirjat arkistoitavaksi kunnan omaan arkistointikantaan, vie kohtuuttomasti työaikaa muusta valvontatyöstä. VATIn muuttaminen arkistointikelpoiseksi myös yhtenäistäisi asiakirjojen arkistointikäytäntöjä yksiköiden välillä. Asian valmistelussa tulee huomioida, että yksikön asiakirjahallinnan tulee muodostaa kokonaisuus, jolloin myös päätökset, ilmoitukset ja muut kirjallisena saapuvat asiakirjat tulisi säilyttää samassa paikassa. Tarkastuslautakunnilla tulisi olla pääsy arkistointijärjestelmään.

Terveysuojelulain hallintomenettelyjen arviointi ja kehittämistarpeet

Liite 1 Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/5015)

6 § Lämpötila ja ilman virtausnopeus

Ilman virtausnopeuden arvioiminen vetokäyrän avulla on koettu ongelmallisena. Vedon arviointiin on syytä antaa mahdollisimman yksiselitteiset ja toteuttamiskelpoiset säädökset.

8 § Ilmanvaihdon yleiset arviointiperusteet

Mikäli ilmanvaihdon täydentämiseen ilmanpuhdistinten avulla käyttöä turvaavana toimenpiteenä halutaan ottaa kantaa säädösten tasolla, tulisi ensin olla tutkimusnäyttöä ilmanpuhdistinten tehosta eri kohteissa.

Ääneneristävyyden toimenpiderajojen asettaminen on perusteltua. Käytännössä tällöin ääneneristävyyden mittaaminen tulisi tehdä ulkopuolisen asiantuntijan toimesta. Asetuksessa tulisi antaa tarkemmat säädökset mittausmenetelmästä ja tulosten tulkinnasta.

17 § Hiilimonoksidi

Sisäilman hetkellinen hiilimonoksidipitoisuus ei saa ylittää 7 mg/m³.

Valviran Asumisterveysasetuksen soveltamisohjeen osassa 3 mainitaan sisäilman häikäpitoisuuden toimenpiderajan olevan sama kuin WHO:n ohjearvo hiilimonoksidipitoisuuden vuorokausikeskiarvo. Toimenpideraja vaikuttaisi olevan tarpeettoman alhainen verrattuna esim. WHO:n antamiin hetkellisiin keskipitoisuuksiin.

Työsuojelun OVA-ohjeen mukaiset raja-arvot <https://ova.ttl.fi/hiilimonoksidi>: Sitova raja-arvo 20 ppm (23 mg/m³) /8 h. Ulkoilma, WHO:n suositusten mukaan ulkoilman hiilimonoksidin keskipitoisuuden tulisi olla alle 50 ppm (60 mg/m³) /30 min, alle 25 ppm (30 mg/m³) /1 h ja alle 10 ppm (10 mg/m³) /8 h.

Taloudelliset vaikutukset

-

Ympäristövaikutukset

-

Muut ihmisiin kohdistuvat yhteiskunnalliset vaikutukset

-

Smeds Andreas
Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto